

**SULTAN İKİNCİ BÂYEZİD-İ VELÎ (ADLÎ)  
DÎVÂNİ'NİN BRITISH LIBRARY\* NÜSHASINDA  
İMLÂ HUSÛSİYETLERİ**

*Yavuz BAYRAM\**

**ÖZET**

Adlî, Sultan İkinci Bâyezîd'in şiirlerinde kullandığı mahlastır. 1447'de Dimetoka'da doğmuş; 1454 ile 1481 yılları arasında Amasya'da şehzâde vali olarak bulunmuştur. Şair, bu tarihten sonra ise İstanbul'da 1512'ye kadar Osmanlı Devletini idare etmiştir. Makalede divanının British Library'de bulunan nüshasındaki imlâ husûsiyetleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu husûsiyetlerin tamamı, Eski Anadolu Türkçesinin sonuna; Klâsik Osmanlı Türkçesinin ise başlangıcına işaret etmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Adlî, divan, imlâ husûsiyetleri, Eski Anadolu Türkçesi, Klâsik Osmanlıca.

**SPELLING CHARACTERISTICS  
ON BRITISH LIBRARY COPY OF ADLÎ DÎVÂN'S  
(SULTAN SECOND BAYEZİD-I VELÎ)**

**ABSTRACT**

Adlî is pen name of Sultan Bâyezîd on his poem. He was born in Dimetoka in 1447 and was as a shahzadah governor in Amasya between 1454 and 1481. After this date the poetry managed Ottoman State in Istanbul until 1512. This article was tried to fix characteristics of spelling on his divan's copy in British Library. All of these

---

\*Yazmanın zahriyyesinde *British Museum* mührü bulunmaktadır. Ancak 1973'te *British Museum*'daki ve İngiltere'deki diğer kütüphanelerdeki yazma ve matbu kitap koleksiyonları bir araya getirilerek *British Museum*'dan ayrı olarak *British Library* kurulduğu için, biz de çalışmalarımızda *British Library* adını kullanıyoruz. Nitekim nüsha temini sırasındaki yazışmalarımızda, kütüphanenin internet sayfasında ve kütüphaneye tarafımıza gönderilen bütün evrakta da *British Library* ifadesi yer almaktadır. (Bilgi için bkz. [http://en.wikipedia.org/wiki/British\\_Library](http://en.wikipedia.org/wiki/British_Library)).

\*\**Yrd.Doç.Dr., Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü [yavuzebrrar@gmail.com]*.

---

***Turkish Studies***

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic*

*Volume 3/6 Fall 2008*

characteristics point out to end of Old Anatolia Turkish and beginning of Classic Ottoman Turkish.

**Key Words:** Adlî, divan, characteristics of spelling, Old Anatolia Turkish, Classic Ottoman Turkish.

### Giriş

Adlî, Türk tarihinde sayıları 30'u aşan hükümdar şairlerden biri olan Sultan İkinci Bâyezîd'in şiirlerinde kullandığı mahlastır.<sup>1</sup> 1447'de bugün Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde yer alan Evros'un sınırları içinde kalan Dimetoka'da doğan Bâyezîd, 1454 ile 1481 yılları arasında 27 yıllık Amasya valiliğinin ardından, 1481 ile 1512 yılları arasında 31 yıl Osmanlı Devleti'nin başında bulunmuştur. Kaynaklar, onun valilik yaptığı dönemde, çevresinde önemli bir edebî muhît oluşturduğu ve Amasya'nın kültürel anlamda gelişmesi için önemli hizmetlerde bulunduğu hususunda hemfikirdir. Öyle ki onun Amasya'da şehzâde olarak bulunduğu devirle ilgili bugün yapılan her türlü bilimsel çalışmada Sultan İkinci Bâyezîd ismiyle karşılaşılmaktadır.

31 yıl süren padişahlığı dönemiyle ilgili olarak da kaynaklarda değişik değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu değerlendirmeler, padişahlığı devrinde Osmanlı Devleti'nin askerî anlamda gelişiminin yavaşladığı noktasında yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte aynı devirde, Osmanlı ülkesinin imarında çok önemli gelişmelerin yaşandığı ve kültürel anlamda büyük fetihlerin gerçekleştirildiği de bir gerçektir. Zira bu devirde Bâyezîd'in teşvik ve himâyeleri sayesinde İstanbul bir câzibe merkezi hâline getirilmiş; böylece devrin önemli din, ilim ve sanat adamlarının İstanbul'da toplanması sağlanmıştır. Babası Fâtih, oğlu Yavuz sıfatıyla tanınan bu padişah şair, zamanını daha çok hayır işleriyle, ilim, sanat ve tasavvuf sohbetleriyle geçirmiş; bu özelliklerinden dolayı da 'Bâyezîd-i Velî' ve 'Bâyezîd-i Sâni' olarak anılagelmiştir.

Başta kardeşi Şehzâde Cem'le aralarında yaşanan saltanat mücadelesi olmak üzere, tarihî kimliğiyle ilgili birçok çalışma

<sup>1</sup>Yaptığımız çalışmada Adlî mahlasını kullanan 7 şair tespit edilmiştir. Bunlar ölüm tarihleri itibarıyla kronolojik olarak şöyledir: Sultan İkinci Bâyezîd (1512), Sultan Üçüncü Mehmed (1603), Şeyh Hasan Abdullah Efendi (1617), Mustafa Adlî Efendi (1672), Mehmed Adlî Efendi (1743), Sultan İkinci Mahmud (1839), Adlî Bey (?).

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008*

yapılmışsa da, şair kimliği üzerinde bugüne kadar yeterince durulmamıştır. Şüphesiz bunda, divanın Türkiye'deki kütüphanelerde bulunan mevcut nüshalarının eksik olmasının; dolayısıyla da, araştırmacıların bu eksiklikleri tamamlayacak başka nüshalara ulaşamamış olmalarının önemli bir rol oynadığı düşünülebilir.<sup>2</sup> Bu itibarla divanın 2008 yılında yapılan yayımında<sup>3</sup>, en eski ve sağlam nüsha olan British Library'deki yazmaya da yer verilmiş olması, bundan sonra Sultan İkinci Bâyezîd'in şiirlerinin ve şair kimliğinin daha fazla araştırma konusu yapılmasına imkan sağlayabilecektir. Nitekim bu makalede, ilgili nüsha ve dönem hakkında çok kısa bir değerlendirmenin ardından, söz konusu divanın British Library OR.9475 numarada kayıtlı nüshasının imlâ husûsiyetleri üzerinde birtakım değerlendirmelere yer verilecektir.<sup>4</sup>

<sup>2</sup>Yaptığımız çalışmalar sonucu, dîvânının Türkiye'deki kütüphanelerde 3 nüshası tespit edilmiştir. Bunlardan ikisi İstanbul'da Millet Yazma Eser Kütüphanesi'nde, biri de İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'ndadır. Millet Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki nüshalardan birinin istinsahı H.1120/M.1708 tarihinde gerçekleşmiştir. 41 varaktan oluşan ve yazısı harekeli nesih olan bu nüshada bazı varaklar eksiktir. Nüshada 123 gazel, 1 murabba ve 2 beyit ve 1 mısra bulunmaktadır. Harekesiz rik'a ile yazılan 141 varaklık diğer nüsha ise Ali Emîrî Efendi tarafından istinsah edilmiştir. Adlî Dîvânı, ilk 40 varaktadır. Büyük oranda 1120 tarihli nüshaya dayandığından, söz konusu eksiklikler bu nüshada da giderilememiştir. Yine harekesiz olan Büyükşehir Belediyesi nüshası ise baştan yaklaşık 5 varak eksiktir. 104 Türkçe, 2 Farsça gazel ve 1 murabba bulunan 20 varaklık bu nüsha, kenarında Cem Sultan'ın Dîvânı'nı barındırdığından, ayrıca dikkat çekicidir. Adlî Dîvânı'nın en eski en sağlam nüshası British Library Or.9475 numarada kayıtlı olandır. Bu nüshayla ilgili ayrıca aşağıda bilgi verilmiştir. Diğer önemli bir nüsha da Mısır Milli Kütüphanesi Talat 72 numarada kayıtlıdır. 50 varaklık bu nüsha, ta'lik yazıyla 141'i Türkçe 14'ü Farsça toplam 155 şiirden oluşmaktadır.

<sup>3</sup>Yavuz Bayram, **Amasya'ya Vali Osmanlı'ya Padişah Bir Şair: Adlî**, Amasya Valiliği Yay., Amasya 2008, 416 s. Bu yayında Adlî Dîvânı'nın şu beş yazma nüshasından yararlanılmıştır: British Library Or.9475, Mısır Milli Kütüphanesi Talat 72, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı M.Cevdet Tb 416/1, Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler 274, Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler 277. Çalışmada Or.9475 numaralı nüsha yeni harfli metnin karşısında, eksik yerleri diğer nüshalardan tamamlanarak verilmiştir.

<sup>4</sup>Makalede özellikle British Library nüshasının esas alınmasının üç temel sebebi vardır. Bunlardan birincisi, bu nüshanın divanın elde edilebilen en eski ve orijinal nüshası olmasıdır. İkincisi, Türkiye'deki nüshalardan farklı olarak bu nüshada hiçbir varanın eksik olmaması; üçüncüsü de nüshanın tamamının harekelendirilmiş olmasıdır.

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic*

*Volume 3/6 Fall 2008*

### Dönem

Bilindiği gibi eski Anadolu Türkçesi terimi “Anadolu’da kurulan Türk yazı dilinin XII.yüzyıldan XV.yüzyıl ortalarına, yani klâsik Osmanlıca’nın başlangıcına kadar uzanan”<sup>5</sup>bir dönemi ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Bu dönemde Türk Dili açısından birçok önemli eserin yazıldığı ve birçok Arapça ya da Farsça eserin Türkçe’ye çevrilme çabalarının dikkat çekici biçimde yoğunlaştığı görülmektedir.

Prof.Dr.Kemal Yavuz, İkinci Bâyezîd’in “*Türkçecilik cereyânının XV.asrın sonunda ve XVI.asrın başındaki temsilcilerinden biri*”<sup>6</sup> olduğuna işaret ettiği bir makalesinde,<sup>7</sup> bu dönemdeki önemli eserlerin Türkçe yazılmasının sebeplerini, ayrıntılı biçimde ve örnekler eşliğinde ortaya koyduktan sonra şu başlıklar altında özetlemektedir:

1.Padişahların ve emirlerin isteği ile Türkçe eser verme ve onların kültür faaliyetlerini desteklemeleri. 2.Tamâmen Türk olan tebaanın Türkçe yazmaya zorlaması ve öğrenme istekleri. 3.Tarîkat büyüklerinin halkı irşâd maksadı ile Türkçe yazıp söylemeleri. 4.Türkçe eser vermekle mensûbu buldukları millete ilim yönünden hizmet, hayır duâ ile anılma ve unutulmama düşüncesi. 5.Tercüme arzusu yanında, Tatar ve Kırım Türkçesi’ni beğenmeyerek bu şivelerde görülen eserleri Anadolu Türkçesi’ne çevirme gayretleri. 6.Meslek gayreti. 7.Mevzûda çeşitlilik ortaya koyma düşüncesi. 8.İbret için eser yazma. 9.Müelliflerdeki Türkçe şuuru.<sup>8</sup>

Eski Anadolu Türkçesi döneminde Türkçenin “fonetik, morfonolojik ve morfolojik özellikleri gözden geçirilirse araştırmacı bu dilin Türkiye Türkçesinden ilk bakışta görüldüğünden çok daha farklı olduğuna, özelliklerinin önemli bilimsel fikirlere ve neticelere yol açtığına karar verir.”<sup>9</sup> Bununla birlikte Adlî Dîvânı’ndan alınan aşağıda örnekler eşliğinde ortaya konmaya çalışılan hususiyetler dikkate alındığında, bunların Türkiye Türkçesi ile yukarıda belirtildiği ölçüde büyük farklılıklar göstermediği anlaşılmaktadır. Bu durum, Adlî Divanı’ndaki şiirlerin yazıldığı tarihî dönem hakkında önemli bir ipucu olarak değerlendirilebilir. Nitekim şairin 1447’de doğduğu, 1512’de vefat ettiği dikkate alınırca, şiirlerin 15.yüzyılın sonları ile 16.yüzyılın

<sup>5</sup>Zeynep Korkmaz, “Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Çalışmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, *Türkoloji Dergisi*, C.VII, Ankara 1977, s.13.

<sup>6</sup>Kemal Yavuz, “XIII-XVI.Asır Dil Yadigarlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S.27 (Aralık 1983), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1983, s.17.

<sup>7</sup>Kemal Yavuz, *a.g.m.*, s.9-57.

<sup>8</sup>Kemal Yavuz, *a.g.m.*, s.54.

<sup>9</sup>Viktor G.Guzev ve Özlem Deniz Yılmaz, “Teorik Türk Dilbilimi Açısından Eski Anadolu Türkçesinin Özelliklerinin Kıymeti Üzerine”, *Osmanlı*, (Ed.Güler Eren), C.9, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.412.

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008*

başlarında; yani eski Anadolu Türkçesinin sonuyla klâsik Osmanlı Türkçesinin başlarına denk gelen bir geçiş döneminde yazıldığı anlaşılmaktadır.

İşte bu dönem, Türk Edebiyatının klâsik ürünlerinin verildiği dönemin de başlangıcıdır. Zira “XV.yüzyılın ortalarına doğru Osmanlı Devleti’nin sınırlarının genişlemesi ve siyasî birliğin kurulmasıyla yazı dili birliği de kurulmuştu. Türkçe bu yüzyılda, büyük bir imparatorluğun devlet dili, ilim dili olarak kudret kazanmış, en olgun edebî mahsullerini de vermeye başlamıştı.”<sup>10</sup> Bu bilgiler ışığında, Adlî Divanı’nın yazıldığı dönemi ne tam olarak Eski Anadolu Türkçesi ne de Klâsik Osmanlı Türkçesi şeklinde tespit etmek mümkündür. Bu anlamda aşağıda ayrıntılı biçimde verilmeye çalışılan imlâ husûsiyetlerinden de anlaşılacağı gibi, Adlî Divanı’ndaki şiirlerin bu iki devir arasındaki geçiş döneminde yazıldığını söylemek en doğru yaklaşım olarak görünmektedir.

### Nüsha

British Library 9475 numarada kayıtlı bu nüsha, harekeli nesihle yazılmış her birinde ortalama 14 satır bulunan toplam 34 varaktan oluşmaktadır. Zahriyyesinde British Museum mührüyle birlikte, iki muamma vardır. Muammalardan biri Türkçe biri Farsça’dır. Bu sayfada ayrıca “*Dîvân-ı Merhûm u Mağfûr Sultân Bâyezîd Hân Nevverallahu Merkadehü*” notu bulunmaktadır.

1a numaralı varağındaki tezyinli ser-levhasında *Dîvân-ı ‘Adlî* ifadesi; 34b numaralı son varağında ise “*M.Nahman’dan satın alınmıştır. 14 Haziran 1924*” anlamında “*Bought fr M. Nahman 14 Haziran 1924*” notu yer almaktadır. Ser-levhası ve cedvelleri tezhipli ve tezyinlidir. Müstensihî ve istinsah tarihi belli olmayan bu nüshada 134’ü Türkçe, 3’ü de Farsça olmak üzere, toplam 137 gazel ve 1 Türkçe murabba vardır.

Hudâyâ Hudâlık saña yaraşur  
Nitekim gedâlık baña yaraşur

beytiyle başlayan bu nüsha;

Hüsn ilinüñ şâhısın ay ile gün leyl ü nehâr  
İzüñe yüzün sürer sen şehriyâra kul gibi

beytiyle bitmektedir.

<sup>10</sup>Mustafa Özkan, “Erken Dönem Osmanlı Türkçesi”, *Osmanlı*, (Ed.Güler Eren), C.9, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.409.

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008*

### **Adlî Dîvânı'nın British Library Nüshasında İmlâ Husûsiyetleri<sup>11</sup>**

British Library Or.9475 nüshasındaki imlâ hususiyetleri, aşağıda **aruz imlâsı** da dikkate alınarak, örnekler eşliğinde ortaya konmaya çalışılmıştır. Herhangi bir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek için, akademik camiada pek yeni bir terim olarak dikkat çeken aruz imlâsıyla ilgili birkaç hususa işaret etmekte yarar görünmektedir.

Aşağıdaki örneklerden anlaşılacağı gibi, Adlî Dîvânının British Library nüshasında da dikkat çekici biçimde etkisini gözlemlediğimiz aruz imlâsı terimi, ilk kez Prof.Dr.Atabay Kılıç tarafından, 19-21 Aralık 2005 tarihinde Manisa'da gerçekleştirilen **Uluslararası Mevlânâ**,

<sup>11</sup>Bu nüshanın imlâ husûsiyetlerinin hazırlanmasında, şüphesiz özellikle Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi döneminin özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir. Bu amaçla söz konusu imlâ husûsiyetleri ortaya konmaya çalışılırken gözden geçirilen kaynaklar kronolojik olarak şunlardır: Faruk Kadri Timurtaş, "Eski Anadolu Türkçesi", **Osmanlı Türkçesi Grameri**, İÜ Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1985, s.319-455; Mes'ud bin Ahmed, **Süheyl ü Nev-bahâr** (Haz.Cem Dilçin), AKDYYK AKM Yay., Ankara 1991, s.37-45; Kemal Yavuz, **Şeyhoğlu Kenzü'l-Küberâ ve Mehakkü'l-Ulemâ**, AKM Yay., Ankara 1991; Faruk Kadri Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994; Ahmet Mermer, "Dil ve Anlatım", **Karamanlî Aynî ve Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara 1997; s.38-47; Hasan Yüksel, H.İbrahim Delice ve İ.Hakkı Aksoyak, "Gramer İncelemesi", **Eski Anadolu Türkçesine İlişkin Bir Metin İslâmî'nin Mesnevîsi**, Sivas 1996, s.41-84; Gürer Gülsevin, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK Yay., Ankara 1997; Esra Karabacak, "Başlangıçtan Osmanlı Döneminin Sonuna Kadar Gramer Tarihimiz ve Ana Hatlarıyla Osmanlı Türkçesi Grameri", **Osmanlı**, (Ed.Güler Eren), C.9, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.437-455; Bilâl Yücel, "Dil ve Üslûp Notları", **Mamud Paşa Adnî Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 2002, s.89-146; Ali Nihad Tarlan, "Şeyhî Divanında Dil ve İmlâ", **Şeyhî Divanını Tetkik**, Akçağ Yay., Ankara 2004, s.274-288; Atabay Kılıç, "Sultan Veled'in Türkçe Şiirlerinde Aruz Kullanımı", **Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî, Mevlevîhâneler Sempozyumu**, (19-21 Aralık 2005) (Yayına hazırlayan: Mehmed Veysi Dörtbudak), Manisa 2006, s.181-195; Yavuz Kartallıoğlu, **Klâsik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni** (16., 17. Ve 18.Yüzyıl), Gazi Üniversitesi SBE, y.d.t., Ankara 2005; Kemal Yavuz, "Mesnevî-i Murâdiyye'nin İmlâsı", **Mu'î'nin Mesnevî-i Murâdiyye'si (Mesnevî Tercüme ve Şerhi)**, C.I (Gramer-Sözlük), Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay., Konya 2007, s.50-62; Ahmet Bican Ercilasun, "Eski Oğuz Türkçesinin Özellikleri", **Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yay., Ankara 2007, s.453-457; Ahmet Bican Ercilasun, "Osmanlı Türkçesinin Özellikleri", **Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yay., Ankara 2007, s.458-460; Atabay Kılıç, "Sultan Veled'in Türkçe Şiirlerinde Aruz Kullanımı" **Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Turkish Studies Yay., Ankara 2007, s.442-453. (Daha fazla örnek çalışma için birkaçına burada da yer verilen eserlerin hemen hepsinde yer alan; Eski Anadolu Türkçesi, Eski Türkiye Türkçesi, Eski Oğuz Türkçesi, Eski Osmanlı Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Klâsik Osmanlı Türkçesi gibi başlıklar altında bu iki dönemdeki edebî ürünlerle ilgili yapılan çalışmalardan bahsedilen bibliyografya bölümlerine bakılabilir.)

### ***Turkish Studies***

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008*

**Mesnevî, Mevlevîhâneler Sempozyumu**'nda sunulan "Sultan Veled'in Türkçe Şiirlerinde Aruz Kullanımı" başlıklı tebliğle gündeme getirilmiştir. Bu tebliğin de içinde bulunduğu sempozyum bildirileri, daha sonra basılmış; ayrıca Atabey Kılıç'ın **Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler** adlı kitabında da yer almıştır.<sup>12</sup> Atabey Kılıç, 15-16 Mayıs 2008 tarihlerinde, Kayseri'de Erciyes Üniversitesi Klâsik Türk Edebiyatı Topluluğu tarafından Prof. Dr. İsmail Ünver adına düzenlenen ve sadece imlâ meselesinin tartışıldığı, **II. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu**'nda sunduğu "Aruz İmlâsı Üzerine Notlar" başlıklı bildirisıyla konuyu daha ayrıntılı biçimde değerlendirmiştir.

Atabey Kılıç'ın tarifiyle aruz imlâsı; "Türkçe kelimelerin bilhassa vokalleri bakımından, aruza yani aruz tef'ile ve kalıplarına, buradaki kapalılık açıklık esâsına uyularak yazılmasıdır"<sup>13</sup>..... Türkçe kelimelerin şiirde, aruz imlâsından dolayı karşımıza en az iki en çok dört şekilde çıkacağını da düşünmeliyiz. Türkçe kelime tek kıyafetle karşımıza çıkmaz. Bazen üç, bazen dört türlü çıkabilir. Bu husus göz önünde tutulursa, her seferinde şâir veya müstensihlerin imlâ konusunda tutarsız davrandıkları, meselâ baña kelimesini bazen باكا, bazen بكا veya باكه ve hatta بكه şeklinde bile yazacak kadar dikkatsiz ve keyfi davrandıkları gibi mesnetsiz ithamlardan da uzak durmuş olur, dikkatsizliğin ve keyfiliğin bize ait bir ihmâlden kaynaklandığını da muhtemelen görebiliriz.<sup>14</sup>

Bu arada Klâsik Türk edebiyatında bir metnin yalnız kulağa değil göze de hitap edecek biçimde düşünülmesinin aruz imlâsının oluşumuna uygun zemin hazırlayan etkenlerden olduğu düşünülebilir.

Bu makalede, aruz imlâsıyla ilintilenerek değerlendirilen örneklerin daha iyi anlaşılmasına imkân sağlamak amacıyla, örneklerin metindeki vezinlerdeki aruz değerleri, ya *örneğin altında* ya da *parantez içinde* gösterilmiştir. Aruz vezniyle ilgi kurulmamış örneklerin vezin değerleri ise gösterilmemiştir.

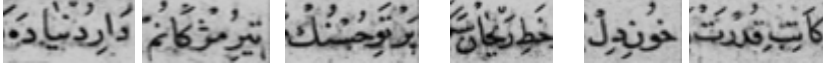
Adlî Dîvânı'nın British Library nüshası, istisnaî birkaç kelime dışında, tamamen harekelendirilmiştir. Öyle ki Farsça terkiplerde

<sup>12</sup>Bkz. Atabey Kılıç, "Sultan Veled'in Türkçe Şiirlerinde Aruz Kullanımı", **Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî, Mevlevîhâneler Sempozyumu** (19-21 Aralık 2005), Haz.: Mehmed Veysi Dörtbudak, Manisa 2006, s.181-195; Atabey Kılıç, "Sultan Veled'in Türkçe Şiirlerinde Aruz Kullanımı" **Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Turkish Studies Yay., Ankara 2007, s.442-453.

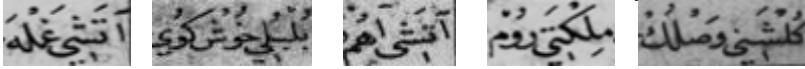
<sup>13</sup>Atabey Kılıç, "Aruz İmlâsı Üzerine Notlar", **Turkish Studies International Periodical For The Languages-Literature and History of Turkish or Turkic**, 2008. (Bu makale, Atabey Kılıç'ın Erciyes Üniversitesi Klâsik Türk Edebiyatı Topluluğu tarafından Prof.Dr.İsmail Ünver anısına düzenlenen **imlâ** eksenli **II. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu**'nda sunduğu "Aruz İmlâsı Üzerine Notlar" başlıklı bildirisinin genişletilmiş şeklidir).

<sup>14</sup>Atabey Kılıç, **a.g.m.**

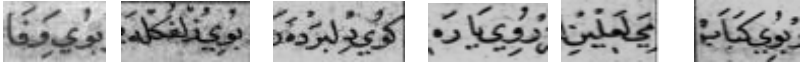
tamlanan unsurun sonuna bir kesre ( ِ ) konarak izâfet kesresi de vurgulanmıştır.<sup>15</sup>

dār-ı dünyādatīr-i müjgānum pertev-i hüsünūn haṭ-ı reyḥān ḥūn-ı dil kâtib-i ḳudret  


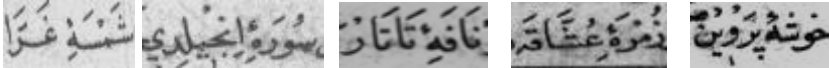
Bazı Farsça terkiplerde, izâfet kesresi yerine aynı işlev için ye harfinin ( ي ) kullanıldığı da olmuştur.

âteş-i ğamla bülbul-i hoş-güy âteş-i âhum milket-i Rûm gülşen-i vaşluñ  


Bu tür terkiplerde, tamlanan unsurunun ye harfi ( ي ) ile bittiği durumlarda da izâfet kesresi kullanılmıştır:

büy-ı vefâ büy-ı zülfünle küy-ı dilberde rüy-ı yâre mey-i la'lin büy-ı kebâb  


Tamlanan unsur e/a ile biten bazı Farsça terkiplerde, tamlanan unsurun sonundaki güzel he harfinin ( ه ) üstünde hemze kullanılmış ( هَ ); bununla da yetinilmeyerek yine izâfet kesresine yer verilmiştir ( هِ ). Son örnekte olduğu gibi, istisnâî ölçüde, sadece izâfet kesresinin kullanıldığı terkipler de vardır.

şemse-i ğarrâ sûre-i İncilidi nâfe-i Tâtâr zümre-i uşşâka ḥüşe-i pervin  


Nüşhada üstün ( ُ ), esre/kesre ( ِ ), ötre ( ُ ) ve şedde ( ّ ) gibi hareketlere yer verilmiş; ancak tenvin ( ً ) için herhangi bir hareketlendirme yapılmamıştır. Diğer taraftan kelimelerin ilk hecelerinin ön sesinde yer alan e'ler, nüshanın tamamında, üstün ( ُ ) hareketi eşliğinde elifle ( ا ) yazılmıştır. İlk hecenin orta sesinde ise sadece üstün ( ُ ) kullanılmıştır. Kelime başlarında, e dışındaki sesli harflerin (a, o, u, ü, ı, i) yazımında ise aruz imlâsının etkisi görülmektedir. Söz gelimi normalde açık olsalar bile vezin gereği kapalı sayılmaları gerektiğinde ön ve orta seslerdeki sesliler için genellikle elifle ( ا ) birlikte yerine göre vav ( و ) ya da ye ( ي ) harfi kullanılmıştır. Vezin gereği açık hece olmaları hâlinde ise kelimelerin başında genellikle sadece elif ( ا ) harfi kullanılmış; ortadaysa herhangi bir harf kullanılmaksızın harekeyle yetinilmiştir. Bazı kelimelerdeki

<sup>15</sup>Daha sağlıklı değerlendirme yapılması ve herhangi bir yanlışlığa meydan verilmemesi için, makaledeki örnekler, matbu eski harfli metin olarak bilgisayarda yazılmamış; OR.9475 numaralı British Library nüshasından aynen alınarak verilmiştir.

### **Turkish Studies**

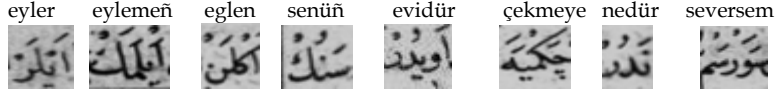
*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic*

*Volume 3/6 Fall 2008*

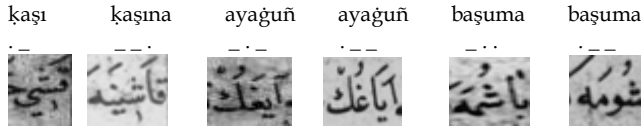


imlâ için ise herhangi bir kuralı ortaya koymak mümkün görünmemektedir.

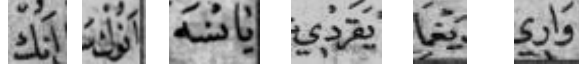
İlk hecede e (ön ses ve orta seste):

eyler eylemeñ eglen senüñ evidür çekmeye nedür seversem  


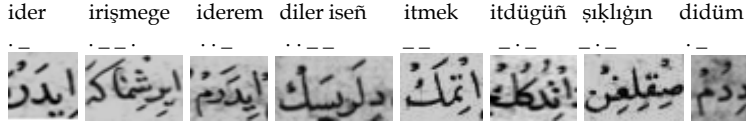
İlk hecede a (ön ses ve orta seste):

kaşı kaşına ayağūñ ayağūñ başuma başuma  


anuñ anuñ yansa yağardı yağma varı

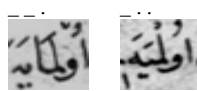


İlk hecede ı, i (ön ses ve orta seste):

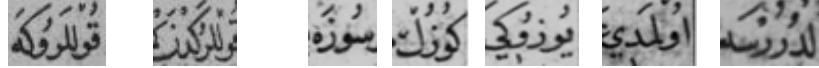
ider irişmege iderem diler iseñ itmek itdüğūñ şıklığın didüm  


İlk hecede o, u; ö, ü (ön ses ve orta seste):

olmaya olmaya



kullaruña kullaruñdan söze gözüñ yüzüñi olmadı öldürürse



Kelimelerin orta hecelerinde yer alan sesli harflerin imlâsında da tutarlı bir tercihin bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Zira kimi orta hecelerdeki sesli harfler için müstakil bir harf kullanılmışken, kimileri sadece hareketlerle belirtilmiştir. Bununla birlikte sesliyi göstermek için müstakil bir harf kullanımı, kelime başlarına göre daha az tercih edilmiştir. Burada dikkat çekici bir husus da, aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere, orta hecedeki e sesinin zaman zaman harekeyle, zaman zaman güzel he ( • ) harfiyle, zaman zaman da elif ( ا ) harfiyle gösterilmiş olmasıdır ki Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin genel husûsiyetlerinden olan bu durum, ancak aşağıdaki örneklerde görüleceği gibi tamamen aruz imlâsı ile açıklanabilecektir.

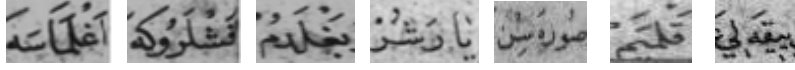
### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic*

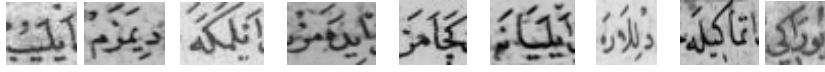
*Volume 3/6 Fall 2008*

**Orta hecede a:**

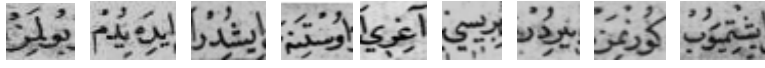
ağlamasa kaçlarıña bağladum yaraşur şorasın kalmayam yıkalı

**Orta hecede e:**

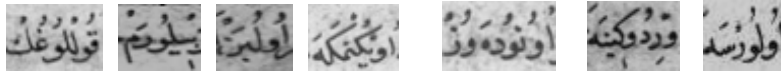
eyleyüp dimezem eylemege idemez geçemez eyleyene dillere itmek ile yüregi

**Orta hecede ı, i:**

bulmaz ideyidüm işidür üstine ağırı birisi yiridür görünmez işitmeyüp

**Orta hecede o,u; ö, ü:**

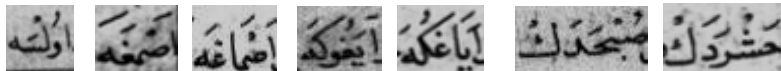
kulluğuñ bilürem oluban öykünmege unudavüz virdüğine olursa



Kelimelerin son hecelerindeki seslilerin gösterilmesi eğilimi yaygındır. Bununla birlikte çok az örnekte, özellikle ı/i seslerinin sadece hareketlerle gösterildiği de olmuştur. Bu husus da yine aruz imlâsıyla ilgili olup Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin en belirgin imlâ husûsiyetlerindedir.

**Son hecede a:** Kelime kökü ya da gövdesinin sonundaki a'lar aruz imlâsına uygun olarak genellikle elifle ( ا ), özellikle çekim eklerindeki a'lar ise güzel he ile ( ه ) gösterilmiştir. Çok az örnekte yönelme hâl eki konumundaki a'nın yazılmadığı olmuştur. Arapça ya da Farsça bir kelimedenden sonra bir edatın geldiği bu tür örneklerde genellikle iki kelimenin birleşik yazıldığı görülür.

olsa aşmağa aşmağa ayağuña ayağuña şubha dek haşra dek

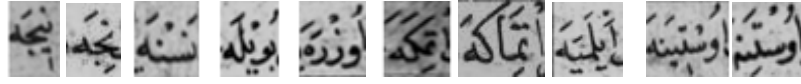


**Son hecede e:** Gerek kelime kök veya gövdesinde gerek çekim eklerinde olsun, sondaki e'ler genellikle yazılmıştır ve bu amaçla daima güzel he ( ه ) kullanılmıştır.

**Turkish Studies**

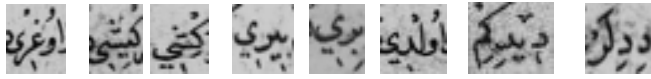
International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008

nice nice nesne böyle üzre itmege itmege eylemeye üstine üstine



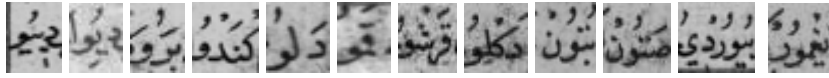
Son hecede ı, i: Kelime kök veya gövdesine dahil olan -ı/-i sesi genellikle gösterilmiştir. Çekim eklerinde ise ağırlıklı tercih bu seslerin gösterilmesinden yana olmakla birlikte, bunun yerine zaman zaman özellikle aruz imlâsı gereği kesreyle ( . ) yetinildiği de görülmektedir.

uğrı kişi kişi biri biri oldu didi kim didiler



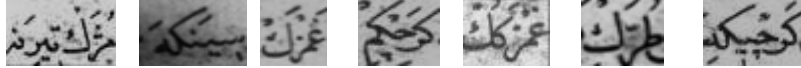
Son hecede u, ü: Kelime kök ve gövdelerinin son sesindeki u ve ü'ler daima yazılmıştır. Kelime başlarının aksine, bu tür u ve ü'lerin son ses öncesinde bulunanları da genellikle yazılmıştır.

diyü diyü berü kendü delü kamu karşı deñlü bütün şatun buyurdı yağmur



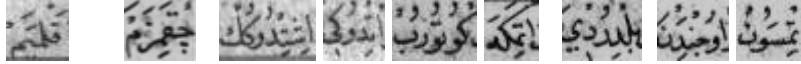
Bazı Arapça ve Farsça kelimelerin sonlarında yer alan e sesinin (kök ünlüsü) güzel he ( ه ) harfiyle yazıldığı, istina'î birkaç kelime ise hiç yazılmadığı görülmektedir. Bir yerde de Farsça gerçi edatının güzel he ile ( ه ) değil y ile ( ي ) yazıldığı tespit edilmiştir.

müjeñ tiri sîneñe ğamzeñ gerçi kim ğamzeñüñ tırrañ gerçi ki



Türkçe kelimelerin, yapım ya da çekim eki aldığı durumlarda, hemen hemen bütün kelimelerde kalınlık-incelik uyumunun korunduğu görülmektedir. Buna karşın aynı durumda, düzlük-yuvarlaklık uyumunun çok az örnek dışında mevcut olmadığı görülmektedir.

qalmayam çıkmazam işitdügün itdügi götürüp itmege bildürdi ucından itmesün

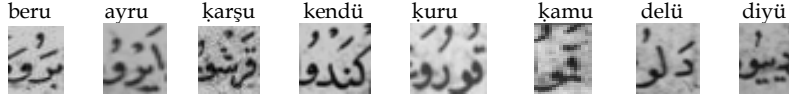


Bugün İstanbul ağzında sonu ı/i ile biten birçok kelime bu nüshada, dönemin en belirgin özelliklerinden olarak u/ü şeklinde imlâ edilmiştir. Diğer taraftan bugün u/ü şeklindeki birçok son seslinin de nüshada aynen yer aldığı örneklerle karşılaşılmaktadır. Az sayıda olmakla birlikte bugün e sesiyle biten bazı kelimelerin bu sesleri de yine yuvarlak (u/ü) yazılmıştır.

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic*

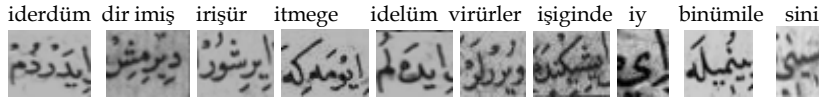
*Volume 3/6 Fall 2008*



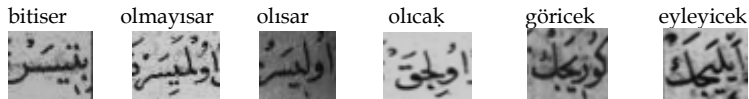
Sonu güzel he ile biten bazı Arapça ve Farsça kelimelere belirtme hâl eki eklendiğinde bu kelimelerin belirtme hâl ekinden önce bugünkü gibi araya bir y yardımcı sesi almadıkları, yani yardımcı ses almadan yazıldıkları görülmektedir. Aynı husus bir Türkçe kelime de gözlemlenmektedir.



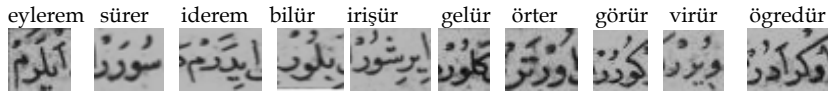
Bugün e ile söylenen birçok kelimenin, Eski Anadolu Türkçesi husûsiyetlerine uygun olarak, bu nüshada i'li şekli tercih edilmiştir. Hatta çok büyük oranda üstünle ( َ ) yazılan birinci ve ikinci teklik şahıs zamirlerinin çekimlerinin bile, istisna ölçüsünde de olsa, esreli ( ِ ) yazıldığı olmuştur.



Nüshada gelecek zaman ekinin *-isar*, *-iser* şeklinde kullanıldığı; bugünkü *-ecek*, *-acak* ekinin ise daha çok *-ınca*, *-ince* anlamını vermek üzere değerlendirildiği görülmektedir. Birkaç kelime tespit edilen *-ınca*, *-ince* ekinin ise daha çok *-e kadar*, *-a kadar* anlamında kullanıldığı söylenebilir.



Nüshada geniş zaman ekinin hem düz hem yuvarlak şekli bulunmaktadır. Bu ek, ister son hecede ister orta hecede olsun, düz iken sadece re harfi ( ر ) ile; yuvarlak olduğu zaman ise vav ve re harfleriyle ( ور ) yazılmıştır. Ayrıca bu ekin yuvarlak hâlinin genellikle hem vavlı ( ور ) hem ötreli ( وِر ); çok az örnekte ise vav yerine sadece ötreyle ( رُ ) yazıldığı görülmektedir.

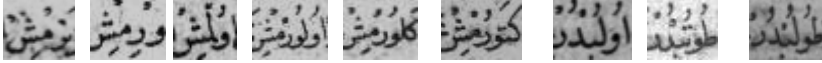


Kelimenin önceki heceleri ister düz ister yuvarlak olsun, öğrenilen geçmiş zaman eki daima düzdür ve hep *-miş/-miş* ( مِش ) şeklinde imlâ edilmiştir. Ayrıca bütün örneklerde *-miş* sesini vermek için kesre ( ِ )

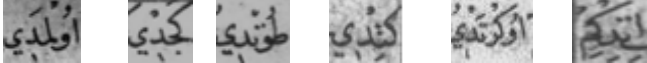
### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008

kullanılmıştır. Aynı durum, rivayet kipleri için de geçerlidir. Ayrıca öğrenilen geçmiş zaman anlamını vermek üzere *-up* ekinin kullanıldığı örnekler de vardır.

yazmış virmiş olmuş olurmuş gelürmüş getürmüş olupdur tutupdur tolpudur  


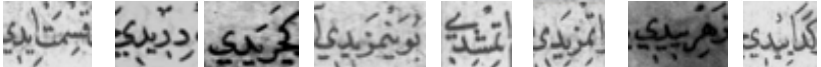
Eklendiği kelime ister sesliyle, ister yumuşak veya sert sessizle bitsin, görülen geçmiş zaman eki *-dı/-di* ( دى ) şeklinde imlâ edilmiştir. Bununla birlikte aruz imlâsının etkisiyle, bu ekteki son ses olan *ı* ya da *i* için *ye* harfinin ( ي ) kullanılmadığı; bunun yerine harekeyle yazıldığı örnekler de bulunmaktadır. Bu durum, özellikle görülen geçmiş zamanın üçüncü şahıs çekimlerinde gözlemlenmektedir.

olmadı geçdi tutdı gıtdi öğretti itdi kim  


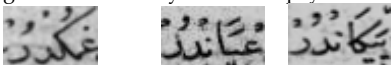
Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde sık rastlanan bir imlâ husûsiyeti olarak, aslında hemze ( ء ) ile yazılması gereken bazı Arapça kelimelerin orta heceleri, genellikle sadece *ye* harfi ( ي ) ile; çok az örnekte ise hem *ye* ( ي ) hem de hemze ( ء ) ile yazılmıştır.

dâ'imâ/dâyimâ dâ'im/dâyim mâ'il/mâyil hâ'il/hâyil fâ'ide/fâyide tâ'ir/tâyir  
  
dâ'ire / dâyre melâ'ik sâ'il  


*î-* fiili, bazı kelimelerde doğrudan idi; bazı kelimelerdeyse araya bir yardımcı ses alarak *yidi* şeklinde imlâ edilmiştir. Her iki imlâsında da genellikle elif harfi ( ا ) yerine esre ( ء ) tercih edilmiştir; ancak elif harfinin ( ا ) kullanıldığı örnekler de vardır.

kısmet idi dir idi geçer idi boyanmaz idi itmiş idi itmez idi zehriyidi gedâyidi  


Bildirme kipinin hem *-dur* ekiyle hem de *durur* kelimesiyle yer aldığı görülür. Bu kip, her iki hâlinde de daima yuvarlaktır ve bu amaçla hep ötre ( ء ) kullanılmıştır.

gamuñdur 'ayāndur peykāndur  


### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008

çok durur yeg durur bülbül durur gelmiş durur yaşı durur yeg durur

ile bağlacının imlâsında elif harfi ( ا ), genellikle kullanılmamıştır. Bunun yerine aruz imlâsına uygun olarak kapalı hecelerde ye harfi ( ي ) kullanılmış açık hecelerde ise sadece bir kesre ( ة ) ile yetinilmiştir. Ayrıca az sayıda örnekte bu ek, öncesindeki kelimeye bir ye harfi ( ي ) ile bağlanmıştır. Bu arada bir yerde *ile* edatının *birle* şeklinde yer alması dikkat çekmektedir.

ʿadl ile aġyâr ile fıkır ile derd ile yâr ile yâr ile mürid ile zülfün ile zulm ile ʿabâyile niyâz birle

أعدله أغيارله فكيرله درديله ياريله ياريله مريدله زلفنيله زولميله عبايله نيازيرله

Bugün *-ip, -ip, -up, -üp* gibi dört farklı şekli görülen zarf fiil (gerundium) eki, bu nüshada daima yuvarlaktır. Bu ekin imlâsında tutarlılık yoktur. Zira ekin ötre ( ة ) eşliğinde, hem vav ve be harfiyle ( وِب ) hem de sadece be harfiyle ( ب ) yazıldığı görülmektedir. Ayrıca bu ekin istisnâî ölçüde vav ve pe harfleriyle ( وِپ ) yazıldığı örnekler de vardır.

ululanup akıdup tıutup bulup tolanup alup çıkup yarlıup aňup açup

أولولانپ اكدوپ توتوپ بولوپ تولانپ آلوپ چكوپ يارلپ اءوپ اءوپ

En yaygın Türkçe yapım ekleri arasında bulunan *-lık, -lik, -luk, -lük* eki, bu nüshada daima düz şekliyle kullanılmış ve birkaç örnek dışında, genelde kalınlık-incelik uyumu dikkate alınarak lâm ve kef/kaf harfleriyle ( لِق / لِك ) imlâ edilmiştir. Bu eklerden sonra sesli harfle başlayan bir ek geldiğinde kef harfi ( ك ) aynen korunmuş; kaf harfi ( ق ) yerine ise gayin harfi ( غ ) tercih edilmiştir.

güzellik hemdemlik şeb-revlik Rüstemlik ganginliği hemserliği micmerliği

كوزلك همدملك شبرولك رستملك گانگينلكي همسرلكي ميكمركلي

Hudâlık hûblık perişanlıkları Müsülmânlık tarrârlık

حدالق هوبلق پريشانلوقلار ميسولمانلق تاررارق

zârlığı eyledi câzûliğün nâ-murâdlığı anı şıklığın varlığını perişanlıgumuzdan

زاعرلوق ايلدي جازولوقن نامورادلوق اني شاكلوقن وارلوقن پريشانلوقموزدان

sâġarlıgi divâneliġile

ساعرلوق ديوانه ليله

### Turkish Studies

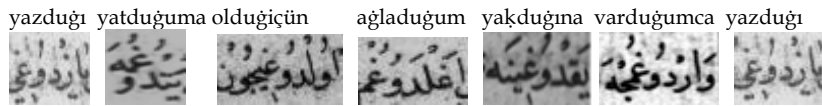
International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic

Volume 3/6 Fall 2008

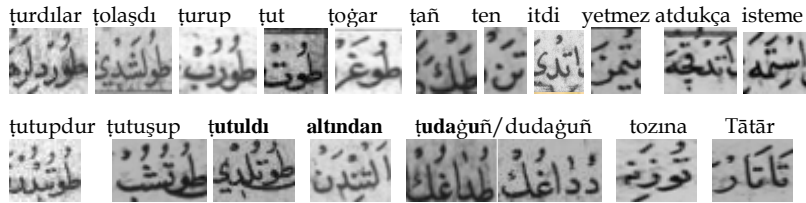
Yine Türkçedeki yaygın yapım ekleri arasında yer alan ve bugün *-li*, *-li*, *-lu* ve *-lü* şekilleri bulunan ekin bu nüshada genellikle yuvarlak biçimi (*-lu*) tercih edilmiştir.



Türkçe *-dik*, *-dik*, *-duk*, *-dük* sıfat fiil ekinin (partisip) daima yuvarlak şekli tercih edilmiştir ve hep kalın harflerle imlâ edilmiştir. Düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırılık oluşturduğu yerlerde bile bu imlâ değişmemiştir.



İçinde t sesi bulunan kelimelerde, bu sesin imlâsında genellikle kalınlık-incelik uyumu dikkate alınmıştır. Bu sebeple kalın sesli hecelerde genellikle tı ( ط ) harfi, ince sesli hecelerde ise te ( ت ) harfi kullanılmıştır. Ayrıca tı ( ط ) harfinin genellikle kalın seslilerin hâkim olduğu kelimelerin başında, özellikle de ön sesteki; te ( ت ) harfinin ise daha sonraki hecelerde tercih edildiği söylenebilir. Bununla birlikte zaman zaman bazı kelimelerin imlâsında bu anlamda bir tutarsızlık olduğu da görülmektedir.



İçinde s sesi bulunan kelimelerde de benzer bir durum söz konusudur. Özellikle kelime başlarında ve ön sesteki kalın seslilerle sad ( ص ), sonraki hecelerdeki ince seslilerle sin ( س ) harfi kullanılmıştır:

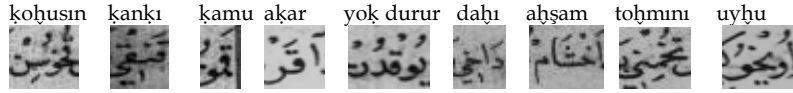


Bu nüshada Türkçe kelimelerin imlâsında ق ve خ harflerinin tercihinde tutarsızlık vardır. Zaman zaman bu harflerin birbirlerinin yerine kullanıldığı görülür. Nüshada her iki harfle yazılmış Türkçe kelimelere

### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008

rastlanmaktadır. Bugün İstanbul Türkçesinde okunuşu *ķ* şeklinde olan seslerin bir bölümü bu nüshada kaf ( ق ) ile bir bölümü ise hı ( خ ) ile yazılmıştır. Bazı kelimelerde ise bunun tam tersi bir durum söz konusudur.



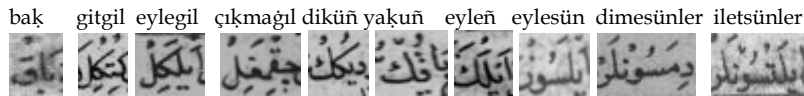
Türkçe kelimelerin kök ya da gövde sonlarında yer alan *ķ* sesinin ( ق ), özellikle sonrasında sesli harfle başlayan bir ek ya da kelime geldiğinde, ğ ile ( غ ) yazıldığı görülmektedir.



Türkçe nazal *n* ( ن ) sesi, nüshanın tamamında kef ( ك ) ile yazılmıştır. Bütün ikinci teklik şahıs iyelik eki ve emir eki, ilgi (genitif) ekleri, ikinci teklik şahsın görülen geçmiş zaman çekim eki, yönelme hâl eki almış şahıs zamirleri ve belirli bir kurala bağlı olmaksızın bazı kelimelerdeki *n* sesleri nazal olarak kef ( ك ) ile gösterilmiştir.



Emir kipi için ikinci teklik şahısta bugünkü gibi eksiz şekli dışında ses uyumuna göre *-gil* ve *-ğil* ekinin; ikinci çokluk şahısta *-uñ*, *-üñ* ekinin kullanıldığı; üçüncü şahısta ise bugüngünden önemli bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.



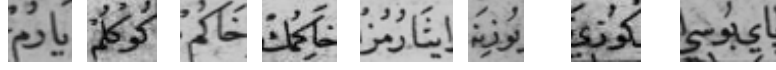
Bütün birinci ve ikinci şahıs iyelik ekleri, yuvarlaktır (*-üm*, *-üñ*, *-ümüz*, *-üñüz*); üçüncü teklik şahıs iyelik eki ise düzdür ve genellikle aruz imlâsı gereği veznin kapalı hece ihtiyacı varsa *y* ( ي ) ile gösterilmiş; açık hece ihtiyacı olduğunda ise kesre ( ة ) ile yazılmıştır (*-i*, *-i*). Bu arada kendinden sonra sesli ile başlayan herhangi bir çekim eki almış olan üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin yazımında aruz imlâsının etkili olduğu da görülmektedir.

### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008

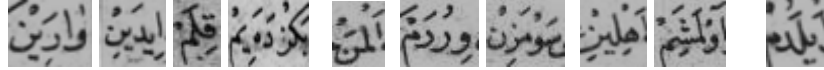


yârüm gönüm hâküm-hâkimün isârumuz yüzine (.\_) gözi (.\_) pây-büsü (.\_. \_)

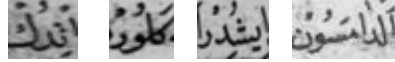


Nüshada dikkat çeken hususlardan biri de birinci teklik şahıs istek kipinin çekiminde görülmektedir. Zira bu ek, hem bugünkü gibi *-ayım*, *-eyim* şeklinde; hem de *-ayın*, *-eyin* şeklinde kullanılmıştır. Diğer taraftan birinci ve ikinci teklik şahıs ekleri, geniş zamanda ve öğrenilen geçmiş zamanda düz; görülen geçmiş zamanda yuvarlaktır. Üçüncü teklik şahıs eki ise geniş zamanda ve emir kipinde daima yuvarlak; öğrenilen ve görülen geçmiş zamanda ise daima düz şekliyle kullanılmış ve imlâ edilmiştir.

varayın ideyin kılam beñzedeyim alman virtirem sevmezin ehliyin avlamışam eyledüm

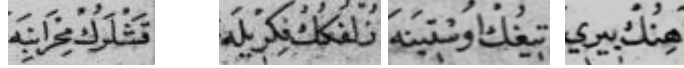


itdün gelür işidür aldamasun



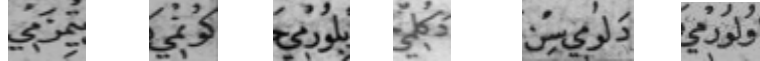
İsim tamlamalarında yer alan ilgi (genitif) ekinin çoğu kez düştüğü görülmektedir. Ancak bu ekin korunduğu örnekler de vardır.

çaşlaruñ mihrâbına zülfünün fikriyle tiğün üstine âhnuñ yiri



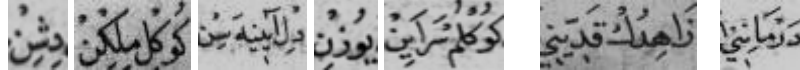
Bugün yuvarlak şekli de bulunan soru eki (*-mı*, *-mi*, *-mu*, *-mü*), her yerde düz şekliyle yer almaktadır. Diğer taraftan bu ek, bazı kelimelerde bitişik, bazılarında ise ayrı yazılmıştır.

yitmez mi gün mi bilür mi degül mi delü misin olur mı



Bugün *-nı*, *-ni*, *-nu*, *-nü* biçimleri bulunan belirtme hâl eki, nüshanın tamamında ye harfi ( ي ) kullanılmaksızın, sadece nun harfiyle ( ن ) ve daima esreli olarak gösterilmiştir. Buna karşın birkaç kelimedede belirtme hâl ekinin bugünkü şekliyle (*-nı*, *-ni*) yazıldığı da olmuştur.

dişin gönli milkin dil âyinesin yüzün gönüm sarâyın zâhidün kıddini dermânını



Mu'sâ, 'îsâ, Mustafâ gibi elif-i maksûre ile biten kelimelerin sonundaki elif-i maksûrelerin yazımında tutarlı davranılmamıştır. Zira bu kelimelerin hem elif ( ا ) hem de ye harfi ( ي ) ile bitirildiği örnekler vardır. Bu nüshada Mustafâ lafzında iki kez, 'îsâ lafzında ise bir kez ye

### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic

Volume 3/6 Fall 2008

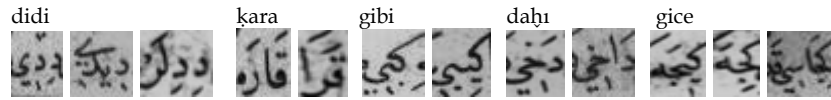
( ى ) yerine elif ( ا ) kullanılmıştır. Mûsâ kelimesinde ise böyle bir kullanım tespit edilmemiştir. Diğer taraftan İsâ lafzının iki kez ye ( ى ) ile yazıldığı da görülmektedir.



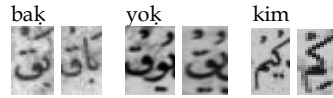
Aşağıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi, aruz imlâsında dikkat çekici örnekler olarak *baña*, *saña*, *aña* gibi yönelme hâl eki almış şahıs zamirlerinin farklı şekillerde imlâ edildikleri görülmektedir. Öyle ki kapalı hece gerektiğinde harekeyle birlikte sesli harf de belirtilmiş; açık hece gerektiğinde ise sadece bir hareke ile yetinilmiştir.



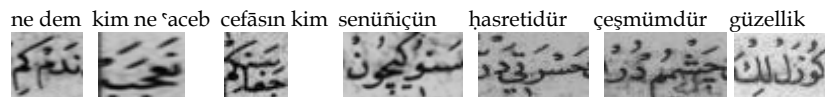
Aynı şekilde aşağıdaki kelimelerin nüshada birden farklı şekilde yazılmış olması da tamamen aruz imlâsının bir sonucudur. Zira bunlarda da kapalı hece gerektiğinde sesli için bir harf kullanılmış; açık hece gerektiğinde ise harekeyle yetinilmiştir. Ayrıca genellikle güzel he ile ( ى ) yazılan gece kelimesi sonuna sessizle başlayan bir ek aldığımda ikinci hecesi kapalı olduğu için elifle ( ا ) yazılmıştır.



Diğer taraftan Eski Anadolu Türkçesinde sık sık karşılaşılan imlâ husûsiyetlerinden olan herhangi bir sebebe bağlı olmaksızın aynı kelimenin farklı imlâ edilmesi hususu, bu nüshada da gözlemlenmektedir.



Benzer biçimde kelimelerin bitişik ve ayrı imlâsı hususunda da tutarsızlıklar görülmektedir. Zaman zaman iki ayrı kelimenin birleşik, zaman zaman da bir tek kelimenin herhangi bir yerinden bölünerek ayrı yazıldığı olmuştur. Bu anlamda birleşik yazımların çoğunda, unsurlardan birinin genellikle edat olduğu görülmektedir.



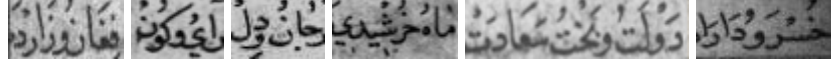
### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic*

*Volume 3/6 Fall 2008*

Atıf vavlarının imlâsında, genellikle ötreyle ( و ) birlikte vav harfinin ( و ) yazımı tercih edilmiş olmakla birlikte atıf vavı yerine ilk kelimedenden sonra ötre konduğu da olmuştur. Ayrıca atıf vavı, bazı kelimelerde bitişik, bazılarında ise ayrı yazılmıştır.

fiğân u zârda ay u gün cân u dil mâh u hürşîdi devlet u baht u sa'âdet Hüsrev u Dârâ

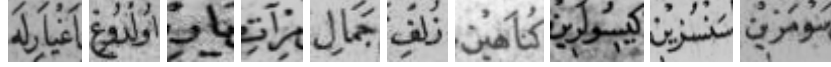


Eski Anadolu Türkçesinin dikkat çekici bir hususiyeti olarak, bugün dal ile yazılan ümîd, hîdmet ve cādū kelimelerinin zel harfi ile yazıldığı örnekler de mevcuttur.



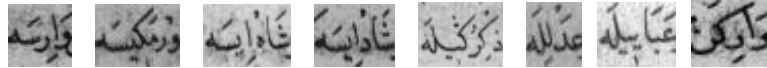
Birçok yerde, özellikle de kelime sonlarındaki Türkçe eklerde yer alan y harfinin ( ی ) zaman zaman yazılmadığı; buna karşılık hiç gerekli olmadığı hâlde zaman zaman da kelimedeki Türkçe ekin orta sesindeki ı ve i seslilerinin y harfiyle ( ی ) yazıldığı görülmektedir.

âğyâr ile olduğı yâri mirâtı cemâli zülfi günâhın gîşûların sensüzün sevmezün

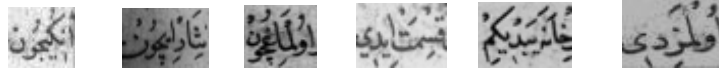


Özellikle *ile, ise, iken, için, idi* gibi edat ve imek fiillerinin imlâsı söz konusu olduğunda, çok az olmakla birlikte, elif harfinin ( ا ) kullanılmadığı; işlevinin hareketlerle sağlanması yoluna gidildiği tespit edilmiştir. Ayrıca bunların yazımında da birlik olmadığı görülmüştür.

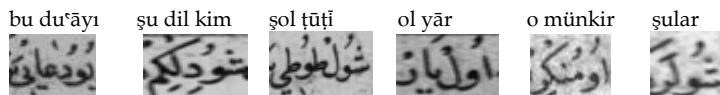
var ise virmek ise şâh ise şâd ise zikrûn ile 'adl ile 'abâyile var iken



anuñiçün nisâr için olmağičün kısmet idi hâneyi kim olmaz idi



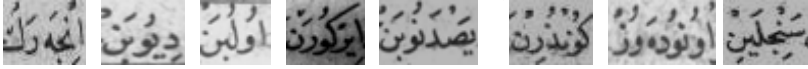
İşaret sıfatları arasından nüshada yer alan *bu*, bugünkünden farksızdır. Şu ve o işaret zamirlerinin ise hem *o* ve *şu* hem de *ol* ve *şol* şekli vardır. Bugün İstanbul Türkçesinde *şunlar* şeklinde kullanılan işaret zamirinin ise bu nüshada *şular* şeklinde yer aldığı görülmektedir.



### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008

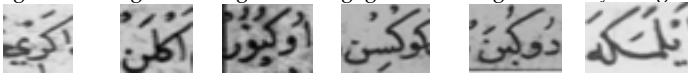
Nüshada *-rek, -uban, -üben, -gür, -dan, -in, -vuz, -cileyin* gibi günümüzde kullanılmayan ya da gerek Anadolu ağızlarında gerekse İstanbul Türkçesinde farklı biçimlerde kullanılan bazı eklerin de bulunduğu görülmektedir.

incerek diyüben oluban ırgüren yasdanuban gündüzün unudavüz sencileyin  


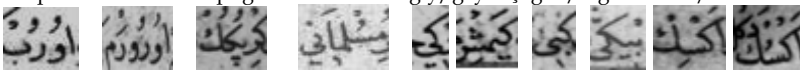
*İverek, gözleyürek ve ağlayurak* örneklerinde olduğu gibi, zarf fiil eki *-erek/-arak* hem bugünkü şekliyle hem de bugünkünden farklı şekilde kullanılmış; ayrıca *eyledüğümce* ve *varduğumca* gibi bir iki örnekte, çekim ekinden sonra (birinci teklik şahıs) yapım eki getirilmiştir.

iverek gözleyürek ağlayurak eyledüğümce varduğumca  


Bazı kelimelerde bugün ğ veya v şeklinde kullanılan sesler, bu nüshada *egri, eglen, öginür, gögsin, döğüben, eylemege* örneklerinde olduğu gibi, hâlâ k şeklinde olduğundan, tamamı kef harfi ile (ك) yazılmıştır.

egri eglen öginür gögsin döğüben eylemege  


*Urup, urduñ, kirpük, Müsülmān*, gibi, bugünkünden çok az da olsa, farklı biçimde kullanılan kelimelerin yanında, *giy-/gey-, gibi/bigi, eksik/eksük* gibi hem bugünkü gibi hem de bugünkünden farklı imlâ edilmiş kelimeler de bulunmaktadır.

urup urduñ kirpügün Müsülmān giy/geymiş gibi/bigi eksik/eksük  


Diğer taraftan *n'idem, anuñçün, seveliden, olaldan, eyleyü varsañ, oligör* gibi birleşik ya da ek fiille birlikte kullanılan kelimelerin kullanımı da bugünkü hâllerinden çok az farklıdır.

n'idem anuñçün seveliden olaldan eyleyü varsañ oligör  

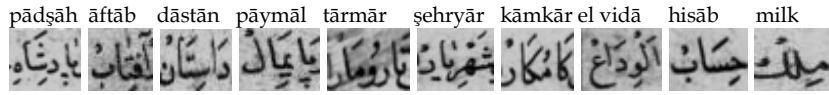

Bununla birlikte *yaturken, iden, olan, kılca, zerrece, uma* ve göre örneklerinde görüldüğü gibi, nüshada *-ken, -en, -an, -ce, -ca, -a, -e* gibi birçok ekin bugünkü biçimiyle yer aldığı dikkatlerden kaçırılmamalıdır.

### Turkish Studies

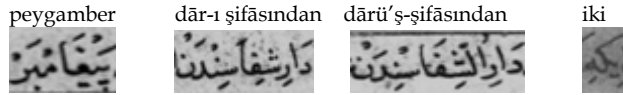
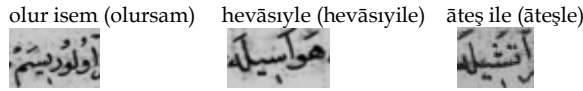
International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008



Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi, bazı Arapça ve Farsça birleşik kelimelerin imlâlarında, genellikle orta hecedeki kısa seslinin harekeyle veya vavla ( و ) gösterilmesinden yana bir eğilim vardır. Bu tür örneklerin daha çok esreli ( . ) yazıldıkları görülmektedir. Ayrıca *el vidâ*, *hisâb*, *milk* gibi bazı kelimelerin imlâsında da bugünkünden farklı olarak üstün ( َ ) ya da ötre ( ُ ) yerine esrenin tercih edildiği olmuştur.<sup>16</sup>



Sayıları çok az da olsa, zaman zaman vezne uygun okunuşları parantez içinde verilen aşağıdaki örneklerde olduğu gibi, veznin dikkate alınmadığı, ya da yanlış/farklı imlâ edilmiş kelimelere rastlanmaktadır.



Diğer taraftan Adlî Dîvânı'nın bu nüshasında, birçoğu bugün İstanbul Türkçesinde kullanılmayan, bununla birlikte zaman zaman Anadolu ağızlarında karşılaşılan ya da telaffuzunda farklılıklar oluşmuş Eski Anadolu Türkçesine ait birçok kelime bulunmaktadır.

uş (işte, şimdi; çünkü; ancak), ol birisi (öbürü), nesne (nesne, şey; bir şey, hiçbir şey), iñen (çok, pek, daha çok), kânde/kânda (nerede, nereye), içre (içine, içinde), kaçan (ne zaman ki, her ne zaman, nasıl), artuğ (başka, daha fazla), sıklık (ıslık, ses), şı(n)- (kırmak, kırılmak), epsem (sessiz), ür- (üfürmek, üflemek; seçmek, ayırmak), yeg (yeğ,

<sup>16</sup>"Bu örnekler, bize medli hecenin sonundaki ünsüze hareke koyarak meddin işaret edildiğini göstermektedir.. Nitekim âsmân-âsumân, âstîn-âsitîn..... tâcdâr-tâcidâr, yâdgâr-yâdigâr gibi okunuşlardan birini tercih etmek durumundayız. Bu tercih, herhalde kelimeleri gittikçe tanınmaz hale getiren ünlü türetme yönünde olmamalıdır." tespit ve uyarısı dikkate alınarak, bu tür kelimelerin okunuşlarında ünlü türemeyecek biçimler tercih edilmiştir. Bkz. İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, Atatürk Üniversitesi DTCF Yay., Ankara 1993, s.76-77.

daha iyi), ağ- (çıkmaq, yükselmek; ağır gelip aşağı inmek), iv- (acele etmek), yu- (yıkamak), var (varlık, servet), aşş (yarar, kazanç, kâr; fâiz), çatı (çok, fazla, aşırı; sert, kırıcı), anı (hani, nerede), arañu (karanlık)<sup>17</sup>...

### Sonuç ve Değerlendirme

Bugüne kadar daha çok siyâsî ve tarihî kimliğiyle tanınan; buna karşın edebî kimliğinin dikkatlerden kaçtığı gözlemlenen Sultan İkinci Bâyezîd, hemen hemen bütün kaynaklarda “Velî” kişiliğine vurgu yapılan; hatta bu sebeple “Bâyezîd-i Sâni” olarak nitelendirilen ve dönemindeki birçok eserin Türkçe yazılması noktasında katkısı ve önemli teşvikleri bulunan padişah şairlerimizdendir.

Yukarıdaki örnekler, Adlî mahlasıyla yazdığı şiirlerinin toplandığı dîvânının, Türkçe’nin tarihî seyrine işaret edecek örnekler barındırdığını göstermektedir. Bu örneklerden yola çıkarak, Adlî Dîvânının British Library OR.9475 numarada kayıtlı nüshasında, bilimsel literatürümüz için yeni bir terim olan ve Prof.Dr.Atabey Kılıç tarafından gündeme getirilen aruz imlâsının ciddî biçimde etkili olduğunu ve bu nüshanın Eski Anadolu Türkçesinin son döneminin genel imlâ hususiyetlerini taşıdığını söylemek mümkündür.

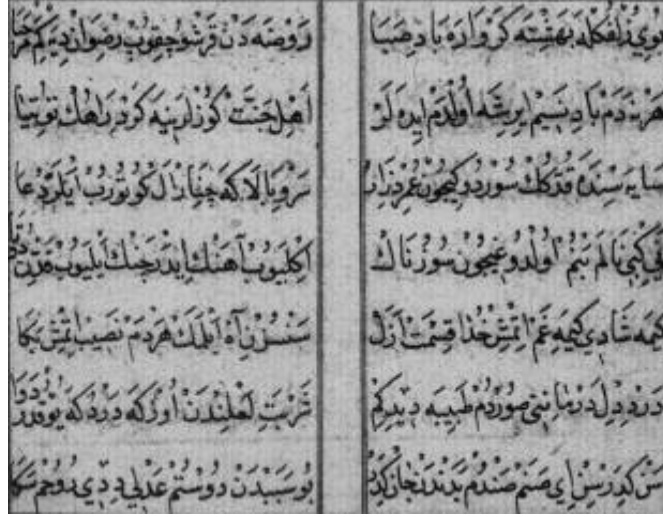
Bu sebeple adı geçen nüshanın şairin ölüm tarihi olan 1512 yılına yakın bir dönemde istinsah edildiği düşünülmektedir. Kaldı ki bu tarih, aynı zamanda Eski Anadolu Türkçesinin devrini tamamlayıp yavaş yavaş Klâsik Osmanlıca devrinin başladığı bir zamana işaret etmekte; nüshanın genel özellikleri de bu geçiş dönemini tam anlamıyla yansıtmaktadır. Bu ve benzeri özellikleri dikkate alındığında, Adlî Divanı’nın OR9475 numaralı British Library nüshasının 1500’lü yılların başlarında yazılmış olduğu ve dönemin bütün özelliklerini yansıttığı kanaatine varılabilir. Bu yönüyle de Adlî Dîvânının edebiyat dünyamızda bundan sonra artan bir ilgiyle karşılanacağı tahmin ve ümit edilebilir.

<sup>17</sup>Kelimelerin anlamları için **Yeni Tarama Sözlüğü**’nden (Cem Dilçin, TDK Yay., Ankara 1983) yararlanılmıştır.

### ***Turkish Studies***

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008*

## Örnek Metinler

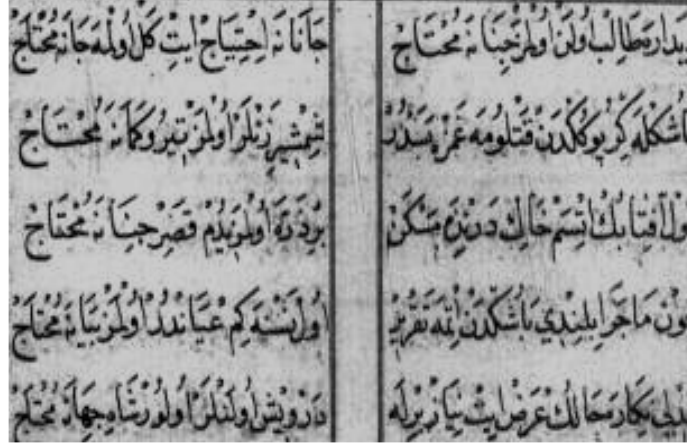


OR 3b

Bûy-ı zülfünle behište ger vara bād-ı şabā  
 Ravza'dan qarşu çıqup Rıdvān diye kim merhabā  
 Her ne dem bād-ı nesīm irişe ol dem ideler  
 Ehl-i cennet gözlerine gerd-i rāhuñ tütüyā  
 Sāyesinde ẓaddüñüñ sürdügiçün ʿömr-i dırāz  
 Serv-i bālāña çınār el götürüp eyler duʿā  
 Ney gibi nālem benüm olduğıuyiçün sūznāk  
 İñleyüp āhenk ider çeng eyleyüp ẓaddin dü tā  
 Kime şādı kime ğam itmiş Hudā kısmet ezel  
 Sensüzin āh eylemek her dem naşib itmiş baña  
 Derd-i dil dermānını şordum şabibe didi kim  
 řerbet-i laʿlinden özge derdüñe yořdur devā  
 Sen gidersin iy řanem řandum bedenden cān gider  
 Bu sebebden dōstum ʿAdlî didi rūřum saña

**Turkish Studies**

International Periodical For the Languages, Literature  
 and History of Turkish or Turkic  
 Volume 3/6 Fall 2008

**OR 5a**

Didāre t̄alib olan olmaz cināna muḥtāc  
Cānāna iḥtiyāc it gel olma cāna muḥtāc

Ḳaṣuñla kirpüğüñden ḳatlüme ğamze besdür  
Şemşirzenler olmaz t̄ir ü kemāna muḥtāc

Ol āftābuñ itsem ḥāk-i derinde mesken  
Bir zerre olmaz idüm ḳaṣr-ı cināna muḥtāc

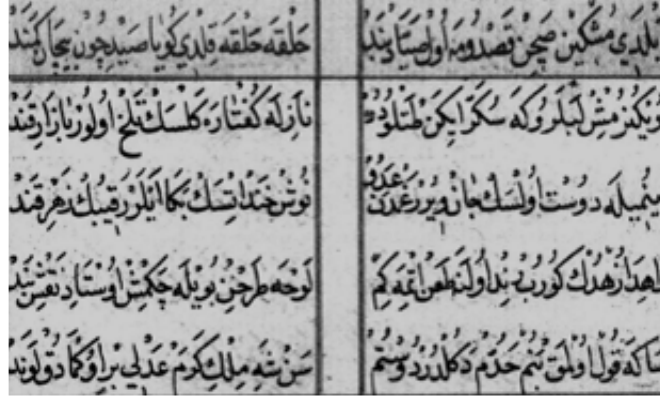
Çün mācerā bilindi başuñdan itme taḳr̄ir  
Ol nesne kim ‘ayāndur olmaz beyāna muḥtāc

‘Adlī nigāra ḥālūñ ‘arz it niyāz birle  
Derviş olanlar olur ṣāh-ı cihāna muḥtāc

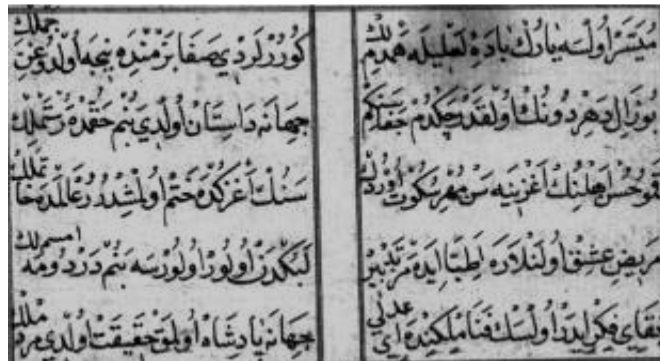
**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008*



**OR 5b-6a**

Eyledi müşgîn saçın kaçduma ol şayyād bend  
 Halka halka kıldı gūyā şayd için piçān kemend  
 Öykünürmiş leblerüñe sükker iñen tatludur  
 Nāz ile güftāra gelseñ telḥ olur bāzār-ı kand  
 Benüm ile dōst olsañ cān virür gamdan ʿadū  
 Nūş-ḥand itseñ baña eyler raḳībūñ zehr-ḥand  
 Zāhidā zūhdūñ görüp rind olana ṭaʿn itme kim  
 Levḥa ṭarḥūñ böyle çekmiş ūstād-ı naḳş-bend  
 Saña ḳul olmaḳ benüm ḥaddüm degüldür dōstum  
 Sen ṣeh-i milk-i kerem ʿAdlî bir oñmaduḳ levend

**Turkish Studies**

International Periodical For the Languages, Literature  
 and History of Turkish or Turkic  
 Volume 3/6 Fall 2008

**OR 14a**

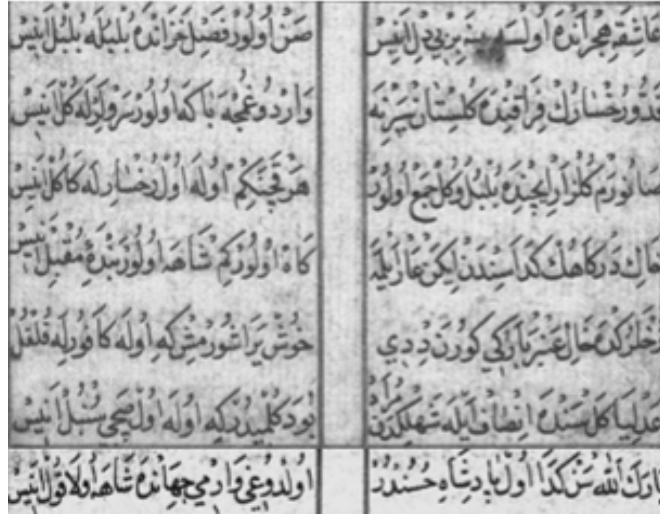
Müeyesser olsa yârûñ bâde-i la'liyle hem-demlik  
Görürlerdi şafâ bezminde nice olduğın Cemlik

Bu Zâl-i dehr-i dūnuñ ol kadar çekdüm cefâsın kim  
Cihâna dâstân oldu benüm haqqumda Rüstemlik

Çamu hūsn ehlinüñ ağızına sen mühr-i sükût urduñ  
Senüñ ağızuñda hatm olmuş durur ʿâlemde hâtemlik

Marîz-i ʿıışk olanlara eṭibbâ idemez tedbîr  
Lebûñden olur olur ise benüm derdüme emsemlik

Beḳâyı fikr ider olsañ fenâ milkinde iy ʿAdlî  
Cihâna pādşâh olmaḳ haḳîkat oldu bir demlik

**OR 9b-10a**

ʿĀşıḳa hicrânda olsa yine bir bî-dil enîs  
Şan olur faşl-ı hazânda bülbüle bülbül enîs

Çadd ü ruḥsârûñ firâḳında gülistân seyrine  
Varduğumca baña olur servlerle gül enîs

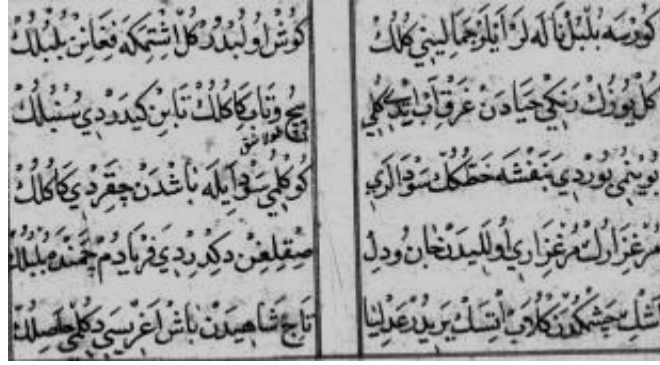
Şanuram gülzâr içinde bülbül ü gül cemʿ olur

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic*

*Volume 3/6 Fall 2008*

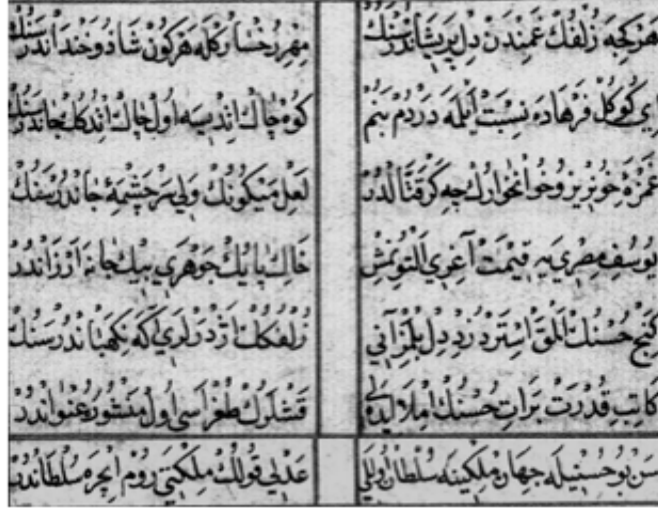
Her kaçan kim ola ol ruhsâr ile kâkül enîs  
 Hâk-i dergâhuñ gedâsından iñen ʿâr eyleme  
 Gâh olur kim şâha olur bende-i muqbil enîs  
 Ruğlarıñda hâl-i ʿanber-bâruñı gören didi  
 Hoş yaraşmış k'ola kâfür ile fülful enîs  
 ʿAdliyâ gel sen de inşâf eyle şehlikden murâd  
 Bu degül midür ki ola ol şaçı sünbül enîs  
 Bâreke'llâh sen gedâ ol pādşâh-ı hüsndür  
 Olduğı var mı cihânda şâha ola ıul enîs

**OR 14a**

Görse bülbül nâleler eyler cemâlini gülüñ  
 Güş olupdur gül işitmege figânın bülbülüñ  
 Gül yüzüñ rengi hayâdan ğark-ı âb itdi güli  
 Piç ü tâb-ı kâkülüñ tâbın giderdi sünbülüñ  
 Boynumı burdı benefşe haţtuñuñ sevdâları  
 Göñlümi sevdâyile başdan çıkardı kâkülüñ  
 Murğzâruñ murğ-ı zârı olalidan cân u dil  
 Şıklığın diñdürdi feryâdum çemende bülbülüñ  
 Eşk-i çeşmüñden gül-âb itseñ yeridür ʿAdliyâ  
 Tâc-ı şahîden baş ağrısı degül mi hâşılıuñ

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
 and History of Turkish or Turkic  
 Volume 3/6 Fall 2008*

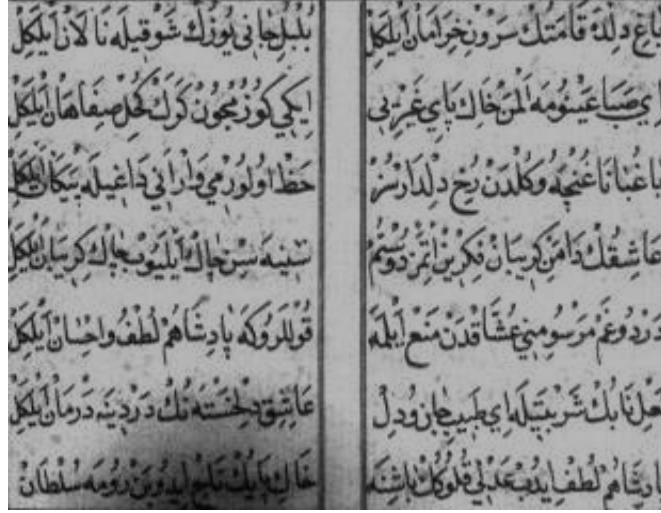


#### OR 13b-14a

Her gice zülfüñ ğamından dil perişāndur senüñ  
 Mihr-i ruḥsāruñla her gün şād u ḥandāndur senüñ  
 İy gönül Ferhād'a nisbet eyleme derdüm benüm  
 Kūh çāk itdiyse ol çāk itdügüñ cāndur senüñ  
 Ğamze-i ḥūn-rīz ü ḥūn-ḥ<sup>v</sup>āruñ çeker ḳattāldür  
 La'l-i mey-gūnuñ velī ser-çeşme-i cāndur senüñ  
 Yūsuf-ı Mısrī'ye kıymet ağırı altunimiş  
 Ḥāk-i pāyuñ cevheri biñ cāna erzāndur senüñ  
 Genc-i ḥüsnüñ almaḳ ister düzd-i dil bilmez anı  
 Zülfüñüñ ejderleri aña nigeḥ-bāndur senüñ  
 Kātib-i Ḳudret berāt-ı ḥüsnüñ imlā ideli  
 Ḳaşlaruñ tuğrāsı ol menşūra ʿunvāndur senüñ  
 Sen bu ḥüsn ile cihān milkiñe şulṫān olalı  
 ʿAdli ḳuluñ milket-i Rūm içre şulṫāndur senüñ

#### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
 and History of Turkish or Turkic  
 Volume 3/6 Fall 2008*

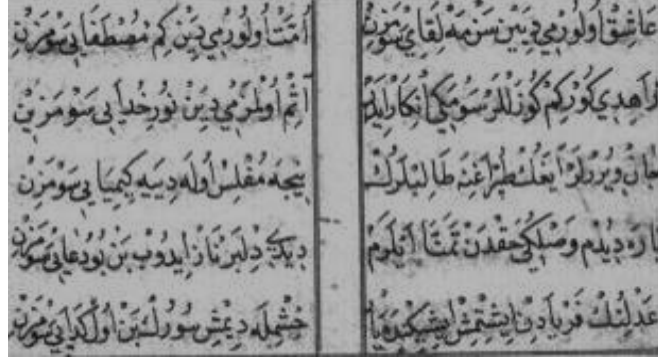
**OR 18b**

Bâğ-ı dilde kâmetüñ servin hırâmân eylegil  
 Bülbül-i cânı yüzüñ şevkıyle nālân eylegil  
 İy şabâ ʿaynuma alman hâk-i pâyı gayrını  
 İki gözümçün gerek kühl-i Şıfâhân eylegil

Bâğbânâ gönca vü gülden ruḥ-ı dil-dârsız  
 Haṭṭ olur mı var anı dâğ ile peykân eylegil  
 ʿAşıkun dâmen giribân fikrin itmez dōstum  
 Sinesin çâk eyleyüp çâk-ı giribân eylegil  
 Derd ü gam mersûmını ʿuşşâkdan menʿ eyleme  
 Kullaruña pādşâhum luṭf u iḥsân eylegil  
 Laʿl-i nâbuñ şerbetiyle iy ṭabîb-i cân u dil  
 ʿAşık-ı dil-ḥastenüñ derdine dermân eylegil  
 Pādşâhum luṭf idüp ʿAdlî kuluñuñ başına  
 Hâk-i pâyuñ tâc idüben Rûm'a şultân eylegil

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
 and History of Turkish or Turkic  
 Volume 3/6 Fall 2008*

**OR 24b**

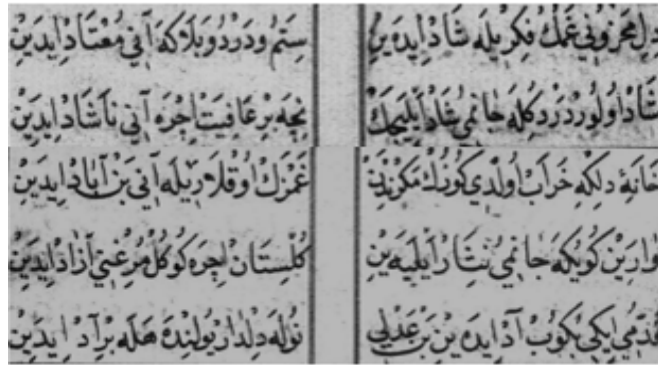
‘Āşık olur mı diyen sen meh-likāyı sevmez  
 Ümmet olur mı diyen kim Muştafā'yı sevmez

Zāhidi gör kim güzeller sevmegi inkār ider  
 Āşim olmaz mı diyen nūr-ı Hüdā'yı sevmez

Cān virürler ayağūñ toprağına tāliblerūñ  
 Nice müflis ola diye kīmyā'yı sevmez

Yāre didüm vaşluñı Hāk'dan temennā eylerem  
 Didi dil-ber nāz idüp ben bu du‘ā'yı sevmez

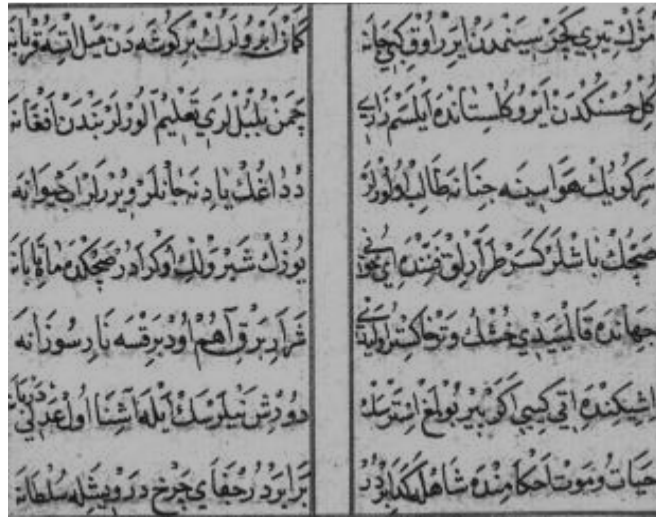
‘Adli'nūñ feryādını işitmiş işiginde yār  
 Hışm ile dimiş sürūñ ben ol gedā'yı sevmez

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
 and History of Turkish or Turkic  
 Volume 3/6 Fall 2008*

**OR 25b-26a**

Dil-i maḥzûnı gamuñ fikriyle şād ideyin  
 Sitem-i derd ü belāña anı mu'tād ideyin  
 Şād olur derdüñ ile cānumı şād eyleyicek  
 Niçe bir 'āfiyet içre anı nā-şād ideyin  
 Hāne-i dil ki ḥarāb oldı gözüñ mekrinden  
 Ğamzeñ oqlarıyle anı ben ābād ideyin  
 Varayın kūyuña cānumı nişār eyleyeyin  
 Gülsitān içre göñül murğını āzād ideyin  
 Ƙaddümi iki büküp ād ideyin ben 'Adlî  
 N'ola dil-dār yolında hele bir ād ideyin

**OR 29a**

Müjeñ tiri geçer sinemden irer oğ gibi cāna  
 Kemān-ebrūlaruñ bir küşeden meylitse ḳurbāna  
 Gül-i ḥüsnüñden ayru gülsitānda eylesem zārî  
 Çemen bülbülleri ta'lim alurlar benden efgāna  
 Ser-i kūyuñ hevāsına cināna ḫālib olurlar  
 Ʀudağüñ yādına cānlar virürler āb-ı ḥayvāna

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
 and History of Turkish or Turkic  
 Volume 3/6 Fall 2008*

Şaçuñ başlar keser ıarrârlık fenninde iy hûnî  
 Yüzüñ şeb-revlik öğretür şaçuñda mâh-ı tâbâna  
 Cihânda ıalmayadı huşık u ter hâkister olaydı  
 Şerâr-ı berık-i âhum od bıraıksa nâr-ı süzâna  
 İşiginde iti gibi eger yir bulmağ isterseñ  
 Düriş neylerseñ eyle âşinâ ol ‘Adli derbâna  
 Hayât u mevt aıhkâmında şâh ile gedâ birdür  
 Berâberdür cefâ-yı çarık derviş ile şultâna

#### KAYNAKÇA

- BAYRAM Yavuz, **Amasya’ya Vali Osmanlı’ya Padişah Bir Şair: Adli**, Amasya Valiliği Yay., Amasya 2008.
- DİLÇİN Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara 1983.
- ERCİLASUN Ahmet Bican, “Eski Oğuz Türkçesinin Özellikleri”, **Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yay., Ankara 2007, s.453-457.
- , “Osmanlı Türkçesinin Özellikleri”, **Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yay., Ankara 2007, s.458-460.
- GUZEV Viktor G. ve DENİZ YILMAZ Özlem, “Teorik Türk Dilbilimi Açısından Eski Anadolu Türkçesinin Özelliklerinin Kıymeti Üzerine”, **Osmanlı**, (Ed.Güler Eren), C.9, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.412.
- GÜLSEVİN Gürer, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK Yay., Ankara 1997.
- KARABACAK Esra, “Başlangıçtan Osmanlı Döneminin Sonuna Kadar Gramer Tarihimiz ve Ana Hatlarıyla Osmanlı Türkçesi Grameri”, **Osmanlı**, (Ed.Güler Eren), C.9, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.437-455.
- KARTALIOĞLU Yavuz, **Klâsik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni** (16., 17. Ve 18.Yüzyıl), Gazi Üniversitesi SBE, y.d.t., Ankara 2005.

#### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
 and History of Turkish or Turkic  
 Volume 3/6 Fall 2008*



- KILIÇ Atabey, “Aruz İmlâsı Üzerine Notlar”, **Turkish Studies International Periodical For The Languages-Literature and History of Turkish or Turkic**, 2008.
- , “Sultan Veled’in Türkçe Şiirlerinde Aruz Kullanımı”, **Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî, Mevlevîhâneler Sempozyumu** (19-21 Aralık 2005), Haz.: Mehmed Veysi Dörtbudak, Manisa 2006, s.181-195.
- , “Sultan Veled’in Türkçe Şiirlerinde Aruz Kullanımı” **Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Turkish Studies Yay., Ankara 2007, s.442-453.
- KORKMAZ Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Çalışmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, **Türkoloji Dergisi**, C.VII, Ankara 1977, s.13.
- MERMER Ahmet, “Dil ve Anlatım”, **Karamanlı Aynî ve Divânı**, Akçağ Yay., Ankara 1997; s.38-47.
- Mes‘ud bin Ahmed, **Süheyl ü Nev-bahâr** (Haz.Cem Dilçin), AKDITYK AKM Yay., Ankara 1991, s.37-45.
- ÖZKAN Mustafa, “Erken Dönem Osmanlı Türkçesi”, **Osmanlı**, (Ed.Güler Eren), C.9, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999.
- TARLAN Ali Nihad, “Şeyhî Divanında Dil ve İmlâ”, **Şeyhî Divanını Tetkik**, Akçağ Yay., Ankara 2004, s.274-288.
- TİMURTAŞ Faruk Kadri, “Eski Anadolu Türkçesi”, **Osmanlı Türkçesi Grameri**, İÜ Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1985, s.319-455.
- , **Eski Türkiye Türkçesi**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994.
- ÜNVER İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Türkoloji Dergisi**, Atatürk Üniversitesi DTCF Yay., Ankara 1993, s.76-77.
- YAVUZ Kemal, “Mesnevî-i Murâdiyye’nin İmlâsı”, **Mu‘îni’nin Mesnevî-i Murâdiyye’si (Mesnevî Tercüme ve Şerhi)**, C.I (Gramer-Sözlük), Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay., Konya 2007, s.50-62.

---

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008*

- 
- , “XIII-XVI.Asır Dil Yadigarlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S.27 (Aralık 1983), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1983, s.9-57.
- , **Şeyhoğlu Kenzü'l-Küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ**, AKM Yay., Ankara 1991.
- YÜCEL Bilâl, “Dil ve Üslûp Notları”, **Mamud Paşa Adnî Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 2002, s.89-146.
- YÜKSEL Hasan, DELİCE H.İbrahim ve AKSOYAK İ.Hakkı, “Gramer İncelemesi”, **Eski Anadolu Türkçesine İlişkin Bir Metin İslâmî'nin Mesnevîsi**, Sivas 1996, s.41-84.

---

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 3/6 Fall 2008*